

Trīspadsmitā Latvijas Lingvistikas olimpiāde, pirmā kārtā, 2015. gada 14. februārī

Atcerēties!

Nepārrakstiet uzdevumu nolikumus! Lai ietaupītu Jūsu laiku, uzdevumos, kur ir jāpaskaidro Jūsu risinājums, neapprakstiet soli pa solim risinājuma gaitu! Tā vietā izklāstiet Jūsu novērojumus!

Sliktāk: "Izpētot teikumus 17. un 23. var pamanīt, ka abos izmanto priedēkli X-..."

Labāk: "Valodā N ar priedēkli X- apzīmē daudzskaitli."

Pievērsiet uzmanību detaļām! Tām mēdz būt svarīga loma. Lai veicas!

1. uzdevums (10 punkti). **Autoloģiskie** vārdi ir vārdi, kuri apraksta paši sevi. Piemēram, vārds "vārds" ir vārds, tāpēc vārds "vārds" ir autoloģisks. Vārds "latviešu" ir latviešu vārds, tāpēc vārds "latviešu" ir autoloģisks. Visus vārdus, kuri nav autoloģiski, dēvē par **heteroloģiskajiem**. Piemēram, vārds "astoņzilbju" ir četrzilbju, nevis astoņzilbju vārds, tāpēc vārds "astoņzilbju" ir heteroloģisks.

Dažu vārdu autoloģiskums ir atkarīgs no apstākļiem. Piemēram, vārds "skaists" vai "labskanīgs" var būt autoloģisks vai heteroloģisks atkarībā no subjektīvās uztveres. Vārds "izdalīts" var būt autoloģisks, ja tas tiešām ir izdalīts (piemēram, ar intonāciju, vai treknrakstu tekstā) utt. Taču jebkurš vārds ir definējams kā autoloģisks vai heteroloģisks, tiesa, ar vienu izņēmumu.

1. jautājums. Nosauciet latviešu valodā vienīgo vārdu, kurš nekādos apstākļos nav ne autoloģisks, ne heteroloģisks (**3 punkti**) un paskaidrojiet, kāpēc tas nav iedalāms nevienā no kategorijām (**4 punkti**)!

2. jautājums. Izdomājiet divus savus viennozīmīgi autoloģisko vārdu piemērus!¹ (**1 punkts**)

3. jautājums. Izdomājiet divus savus tādu vārdu piemērus¹, kuri var būt autoloģiski atkarībā no apstākļiem, un katram no tiem norādiet situāciju, kurā tie ir autoloģiski! (**2 punkti**)

2. uzdevums (15 punkti). Doti mangarevāņu² valodas skaitļa vārdi un to skaitliskās vērtības:

16 = takau ono	54 = tataua takau 'a
20 = paua	97 = varu takau 'itu
123 = varu tataua toru	412 = rima varu takau rua

1. jautājums. Pierakstiet ar cipariem (**2 punkti**):

a) varu 'itu b) rua varu tataua 'a

2. jautājums. Pārtulkojiet uz mangarevāņu valodu (**5 punkti**):

a) 255 b) 27 c) 64 d) 146

3. jautājums. Aprakstiet mangarevāņu valodas skaitīšanas sistēmu (**8 punkti**)!

¹Piemēriem principiāli jāatšķiras gan vienam no otra, gan no uzdevuma tekstā minētajiem. Tādi piemēri kā "trīs zilbju", "nelabskanīgs" vai "daiļš" netiks ieskaitīti.

²Mangarevāņu valoda pieder pie austronēziešu valodu saimes. Tajā runā ap 600 cilvēku Gambjē salās Klusajā Okeānā.

3. uzdevums (15 punkti). Doti latīņu³ vārdi un to klasiskā transkripcija, kā arī to latviskie tulkojumi:

arbitrī	'ar.bi.tri:	<i>tiesneši</i>
incorrupta	in.kor.'rup.ta	<i>nesabojāta</i>
mediocritās	me.di.'o.kri.ta:s	<i>viduvējība</i>
negl̄ectus	ne.'gle:k.tus	<i>nicināms</i>
cōnstituō	ko:n.'sti.tu.o:	<i>(es) uzstādu</i>
pessimus	'pes.si.mus	<i>vissliktākais</i>
quadrāgintā	k ^w a.dra:.'gin.ta:	<i>četrdesmit</i>
quādrūplātor	k ^w a:.dru:.'pla:.tor	<i>informants</i>
simulācrum	si.mu.'la:.krum	<i>līdzība</i>

Jautājums. Rekonstruējiet sekojošo vārdu transkripciju (**6 punkti**)! Paskaidrojiet Jūsu risinājumu (**9 punkti**)!

antidotī	<i>pretindēs</i>
Cleopatra	<i>Kleopatra (ēģiptiešu valdniece)</i>
compellō	<i>(es) apsūdzu</i>
Dāmoclēs	<i>Damokls (grieķu leģendas personāžs)</i>
difficulter	<i>ar grūtībām</i>
īnurgō	<i>(es) ceļos</i>
peregrīnus	<i>svešzemju</i>
quadruplus	<i>četrkāršs</i>
volūtābrum	<i>cūku pelķe</i>

4. uzdevums (15 punkti). Pētot skudru sazināšanās spējas, entomologi Ž.Rezņikova un B.Rjabko 1984. gadā veica sekojošu eksperimentu. Eksperimentētāji slēpa barību labirintā. Skudra-izlūks patstāvīgi atrada barību un pēc atgriešanās iesaistījās sarunā (ūsiņu kontaktā) ar skudrām-furažieriem⁴. Pēc šīs "sarunas" furažieri spēja ātri atrast barību. Ja izlūkam tika liegta iespēja sazināties ar furažieriem, tie meklēja barību ievērojami ilgāk vai vispār neatrada to.

Eksperimentu veica daudzas reizes, ar dažādām skudrām un dažādiem labirintiem. Nākamajā lapaspusē ir dotas vairāku labirintu shēmas⁵ (barības atrašanās vieta norādītā ar trekno punktu). Katram labirintam ir norādīts vidējais izlūka un furažiera sarunas ilgums, t.i. laiks (sekundēs), kas bija nepieciešams izlūkam, lai "pastāstītu" ceļu furažierim. Daži no skaitļiem ir izlaisti, turklāt zināms, ka tie ir 78, 88, 130 un 220.

Jautājums. Uzrakstiet pareizās vērtības jautājuma zīmju vietā (**7 punkti**)! Paskaidrojiet jūsu risinājumu (**8 punkti**)!

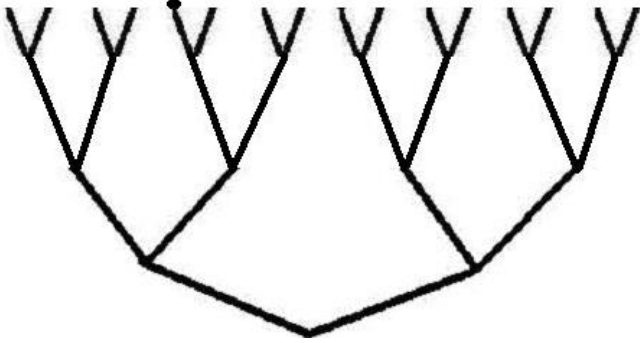
³Latīņu valoda ir nu izmirusi valoda, kurā kādreiz runāja Romas Impērijas teritorijā. No latīņu valodas attīstījās romāņu valodu grupa, kura sevī ietver itāļu, franču, rumāņu u.c. valodas. Pašreiz latīņu valodai ir oficiāls statuss Vatikānā.

simbols ^w pēc līdzskaņa apzīmē tā izrunu ar noapaļotām lūpām; kols pēc patskaņa apzīmē tā palielinātu garumu; punkti norāda zilbju robežas; apostrofs atrodas tieši pirms uzsvērtās zilbes.

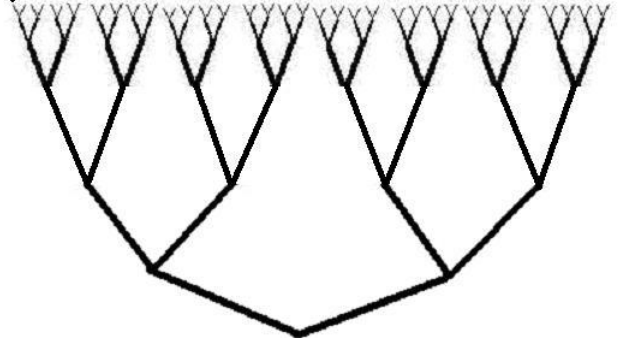
⁴Skudras-furažieri - skudras, kuru specializācija ir barības piegādāšana uz ligzdu.

⁵Mērogs netiek ievērots. Līniju garumam un biezumam nav nozīmes.

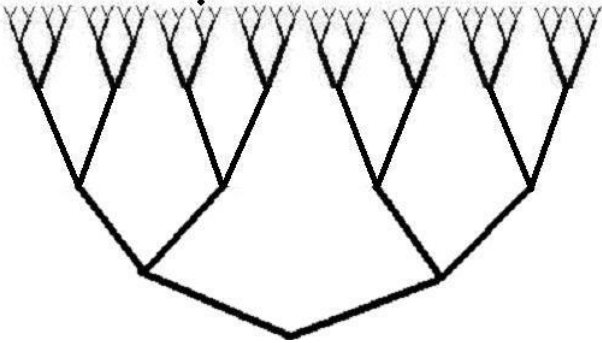
1. Labirints. Laiks: 100

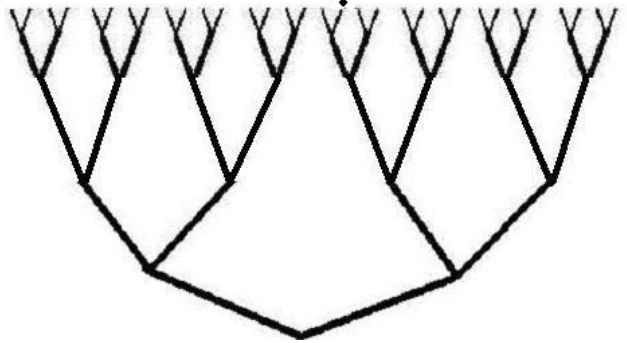
2. Labirints. Laiks: 90

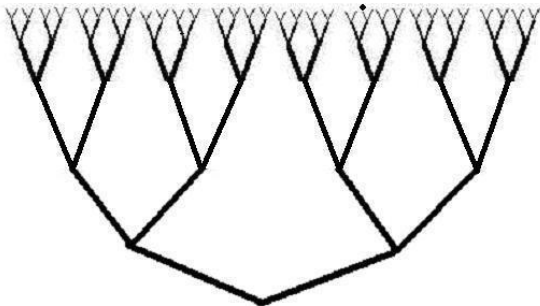
3. Labirints. Laiks: ?

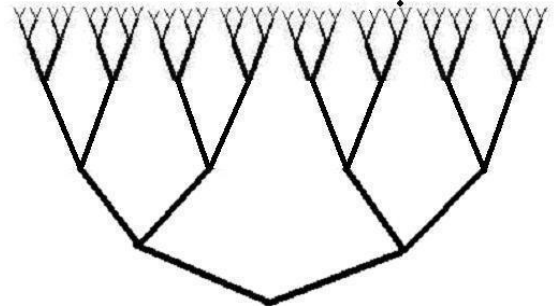
4. Labirints. Laiks: 120

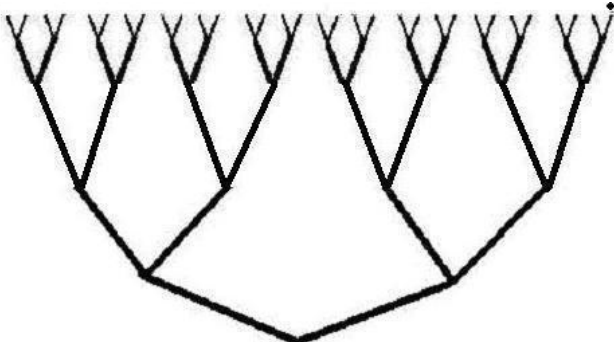
5. Labirints. Laiks: 135

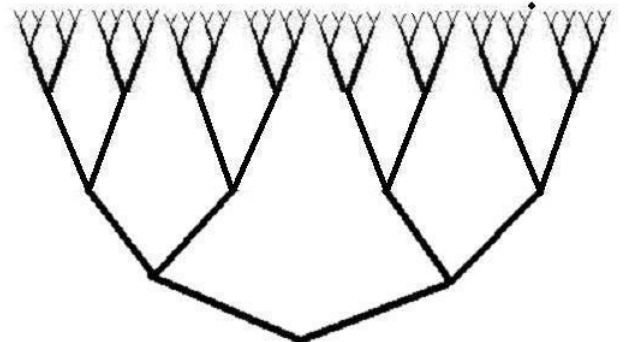
6. Labirints. Laiks: 180

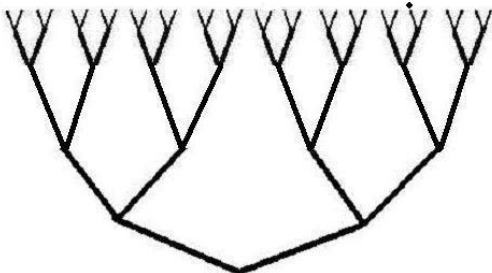
7. Labirints. Laiks: ?

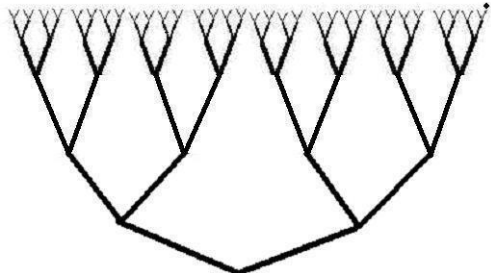
8. Labirints. Laiks: ?

9. Labirints. Laiks: 150

10. Labirints. Laiks: ?

5. uzdevums (20 punkti). Doti teikumi somu⁶ valodā un to latviskie tulkojumi:

1. Luit lempikirjaasi joka ilta. Tu lasīji savu mīļāko grāmatu katru vakaru.
2. Joka aamu luin nopeasti sähköpostin ja opiskelin suomea. Katru rītu es ātri lasīju e-pastu un mācījos somu valodu.
3. Luova rakentaja muutti autotallin mukavaksi taloksi. Kreatīvais celtnieks pārtaisīja garāžu par jauku māju.
4. Tapio opiskeli ahkerasti ja muisti tuon tärkeän esimerkin. Tapio prasmīgi mācījās un iegaumēja to svarīgo piemēru.
5. Halusin ostaa mukavan lemmikin lahjaksi ystävälleni, esimerkiksi Tapiolle. Es gribēju nopirkt jauku mājdzīvnieku dāvanā manam draugam, piemēram, Tapio.
6. Tämä ahkera insinööri korjasi taitavasti nopean auton ja pesi ikkunan. Šis prasmīgais inženieris prasmīgi izremontēja ātro mašīnu un nomazgāja logu.
7. Pesit autotallia ja maalasit autoa isolle henkilölle. Tu mazgāji garāžu un krāsoji mašīnu lielam cilvēkam.
8. Hyvä kielitieteilijä kirjoitti isoa kirjaa, mutta halusi nukkua ja lopetti projektin. Labs lingvists rakstīja lielu grāmatu, bet gribēja gulēt un izbeidza projektu.
9. Ystäväsi halusi ostaa kaniinin lemmikiksi. Tavs draugs gribēja nopirkt trusi kā mājdzīvnieku.
10. Joka vuosi lempikaniinini kasvoi. Katru gadu mans mīļākais trusis auga.

1. jautājums. Pārtulkojiet teikumus 11.-14. uz somu valodu (**8 punkti**)! Paskaidrojiet Jūsu risinājumu (**8 punkti**)!

11. Es izaugu liels un mācījos par lingvistu.
12. Svarīgs cilvēks prasmīgi remontēja manu logu.
13. Tā lielā dāvana prasmīgajam inženierim pataisīja inženieri par draugu.
14. Tu kreatīvi nokrāsoji šo māju un to logu.

2. jautājums. Atkarībā no situācijas, 15. teikumu ir iespējams iztulkot divos dažādos veidos. Norādiet abus tulkojumus (**2 punkti**) un paskaidrojiet, kur ir atšķirība starp situācijām (**2 punkti**)!

15. Katru gadu es lasīju grāmatu "1984".

Komplekta sastādītāji Aleksejs Peguševs, Artūrs Semeņuks
un Estere Šeinkmane pateicas Annai Brikmanei, Dmitrijam Dorožko,
Nadeždai Kiseļovai, Vladimiram Ļitvinskim, Aleksandram Sorokinam,
Simonai Striževskai, Ksenijai Šagālai (Krievija/Somija), Milēnai
Venevai (Bulgārija) un Gļebam Zubkovam par uzdevumu testēšanu.
4. uzdevuma autors - Aleksandrs Berdičevskis

⁶Somu valoda pieder pie somugru valodu saimes un ir viena no divām Somijas Republikas valsts valodām. Tajā runā ap 4,9 milj. cilvēku.

ä izrunā aptuveni kā a vārdā "ņaudēt", ö - kā o vārdā "kļockas", y - kā u vārdā "ņurkstēt".

Tapio ir cilvēka vārds.

1984 ir angļu rakstnieka Džordža Orvela romāns-antiutopija.